

Gelişimsel Geriliği Olan Çocukların Kullandıkları İletişim Kopukluklarını Düzeltme Davranışları

Dilek Erbaş*

Barış Dinçer**

Anadolu Üniversitesi

Özet

İletişim kopuklukları günlük yaşamda sıkça meydana gelmektedir. Bu çalışmada iletişim kopuklukları düzeltme biçimlerinin neler olduğu, iletişim kopuklukları düzeltme biçimlerinin gelişimi ve gelişimsel geriliği olan çocukların kullandıkları iletişim kopuklukları düzeltme biçimlerine ilişkin bilgilere ve araştırma bulgularına yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: *İletişim kopukluğu, iletişim kopukluğunu düzeltme biçimleri, gelişimsel gerilik.*

Abstract

Communication breakdowns appear frequently in daily life. This study provides information and research findings regarding the following topics: types of communication breakdown repair strategies; the development of communication breakdown repair strategies; communication breakdown repair strategies used by children with developmental disabilities.

Key Words: *Communication breakdown, communication breakdown repair strategies, developmental delay.*

İnsan sosyal bir varlıktır ve
doğduğu andan itibaren

çevresindeki bireylerle iletişim
kurmaktadır. İletişimde, genel

* Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezi, Eskişehir. E-posta:erbasd@anadolu.edu.tr

** Öğr. Gör., Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eskişehir.

anlamda, bilgi, duygu, düşünce, haber alışverişi ile insanları etkileme söz konusudur (Konrot, 2003; Topbaş, 1999). İletişim bir başkasına kimi bilgileri aktarmayı hedeflemek ve hedeflenen mesajın algılanabilmesine hazırlıklı olmak olarak tanımlanabilir. Bir şey istemek, istenmeyen herhangi bir şey olduğunda bunu ifade etmek, bildiği bir bilgiyi aktarmak iletişim davranışlarına örnek olarak verilebilir.

İletişim olabilmesi için bir kaynağa ya da göndericiye, bir hedef ya da bir alıcıya, bir mesaja, mesajın gidebileceği bir yola ya da kanala, iletişimin gerçekleşebileceği bir ortama ve mesajı taşıyabilecek araca gereksinim vardır (Konrot, 2003; Topbaş, 1999). Gönderici, hangi mesajı, nasıl göndereceğine karar verip eylemi gerçekleştiren kişidir. Mesaj, zihinde tasarlanan anlamlar bütünüdür. Kodlanan mesaj üretilerek bir yoldan iletilir. Gönderilen mesaj alıcı tarafından alınır, algılanır ve yorumlanır. Mesajın alınıp alınmadığına ve doğru iletilip iletilmediğine ilişkin geri bildirim ile iletişim gerçekleşir (Konrot, 2003; Topbaş, 1999).

Başarılı bir iletişim, katılımcılarının birbirleriyle bilgiyi paylaşmak için istekli olmaları, aktarmayı hedefledikleri bilgiyi hangi iletişim biçimiyle aktaracaklarına karar vermeleri, hedefledikleri bilgiyi aktaramadıklarının; bir diğer deyişle, iletişim kopukluğunun meydana geldiğinin farkına varmaları ve gerekli düzeltmeleri yapmaları ile mümkün olmaktadır (Alexander, Wetherby ve Prizant, 1997).

İletişim Kopukluklarını Düzeltme Biçimleri

İletişim kopukluklarını düzeltme, iletişime devam etmek için hedeflenen bilginin aktarılmadığının farkına varma ve gerekli düzeltmeyi yapma becerisi olarak tanımlanmaktadır (Alexander ve diğ., 1997). Bir iletişim olayı, bir bireyin diğer bir bireyle etkileşime geçmesiyle başlamaktadır. Genellikle, bu süreçte iletişimi başlatan davranışa, karşıdaki birey tepki verir ve bireylerden biri iletişimi sonlandırana kadar iletişim devam eder.

İletişim kopukluğunun ortaya çıkmasında çeşitli etmenler etkili olmaktadır. Örneğin, dinleyici aktarılan mesajı duyamamış ya da konuşmacının söylediğini yanlış anlamış olabilir.

Konuşmacı 1: "Bir soğuk sandviç alabilir miyim?"

Konuşmacı 2: "Beyaz ekme mi yoksa kepekli ekme mi?"

Konuşmacı 1: "Ne?"

Konuşmacı 2: "Sandviç ekmeğiniz kepekli mi olsun beyaz mı?"

Konuşmacı 1: "Hııı, beyaz ekme lütfen."

Örneği inceleyecek olursak, birinci konuşmacı iletişimde ikinci sıra alma davranışı sırasında, ikinci konuşmacının aktardığı mesajı anlamadığını, bir diğer deyişle, iletişim kopukluğu meydana geldiğini belirtmiştir. İkinci konuşmacı da birinci konuşmacının doğrulama isteğine karşılık, iletişim kopukluğunu düzeltme davranışı sergileyerek, iletişimin devam etmesini sağlamıştır. Bu örnekte görüldüğü üzere, birinci konuşmacının

iletişim kopukluğunu düzeltme davranışı, ikinci konuşmacı tarafından anlaşıldığı için düzeltme davranışının başarılı olduğu söylenebilir.

Bireyler iletişim kopuklukları meydana geldiğinde farklı düzeltme biçimleri kullanarak iletmek istedikleri ve anlaşılmayan mesajları düzeltmeye çalışırlar. Alanyazın incelendiğinde, bireylerin sıklıkla üç farklı düzeltme biçimi kullanarak iletişim kopukluklarını düzeltiltikleri belirlenmiştir. Bunlar; eklemeler, çıkarmalar, tekrarlar ve değiştirmeler olarak sınıflandırılabilir (Brady ve Halle, 2002).

Eklemeler ve Çıkarmalar:

İletişim kopuklukları ortaya çıktığında, bireyler orijinal ya da ilk iletişim davranışının biçimine, yeni bir biçim ekleme ya da çıkarma yaparak iletişim kopukluklarını düzeltebilirler (Brady ve Halle, 2002). Örneğin, öğrenci ulaşamadığı rafta duran oyuncu almak istediğini önce işaret ederek gösterirken, bu iletişim davranışı öğretmeni tarafından anlaşılmadığında, iletişim kopukluğunu düzeltmek için hem işaret edip hem de ses çıkararak (ağlama dâhil) ilk iletişim davranışına ekleme yapabilir.

Tekrarlar: En temel iletişim kopukluğu düzeltme biçimi tekrar etmelerdir. İletişim amacını gerçekleştirerek için seçilen iletişim biçimi aynen tekrar edilerek iletişim kopuklukları düzeltilmeye çalışılabilir (Brady ve Halle, 2002). Örneğin, annesinden kek isteyen bir çocuk annesine "kek" diyebilir. Annesi bunu anlamadığında, çocuk tekrar

"kek" diyerek ilk söylediği sözcüğü tekrar edebilir.

Değiştirmeler: Bireyin ilk iletişim biçimini tamamen değiştirerek, yeni bir iletişim biçimi kullanıp hedeflenen mesajı alıcıya aktarması değiştirme olarak tanımlanabilir (Brady ve Halle, 2002).

İletişim Kopukluklarını Düzeltme Davranışlarının Gelişimi

İletişim kopukluklarını düzeltme davranışı, çocuğun amaçlı iletişim kurmaya başlamasıyla aynı zamanda gelişmektedir. (Bernstein ve Tigerman, 1991; Hultit ve Howard, 1997). Amaçlı iletişim gelişimi, ebeveynlerin bebeklerinin ilk davranışlarına olan tepkilerine dayanmaktadır. Başlangıçta, bebeğin iletişimsel davranışları, fizyolojik ve psikolojik gereksinimlerinin karşılanması için ortaya çıkmaktadır ve bebekler bu davranışları amaçlı olarak sergilememektedirler. Bu refleksif iletişim davranışları ebeveynler tarafından yorumlanarak bebeğin gereksinimleri karşılanmaktadır.

Bebeklikte refleksif olarak ortaya çıkan iletişim davranışları dereceli olarak değişmektedir (Bernstein ve Tigerman, 1991; Prizant ve Whetherby, 1990; Reich ve Yoder, 1986; Whetherby ve Prizant, 1989). Ayrıca, bu iletişim davranışları zamanla istemli davranışlara dönüşürler. Ancak, bebeğin dağarcığında farklı iletişim davranışları yoktur. Belirli bir iletişim davranışı, örneğin ağlama, pek çok farklı istekleri karşılamada kullanılır. Örneğin, işaret etme davranışı pek çok farklı mesajı iletmek için kullanılır "bunu ver" (istek bildirme iletişim amacı) ya da "bu

bardağa bak" (dikkat çekme iletişim amacı). Bebekler büyüdükçe refleksif olarak sergiledikleri iletişim davranışlarının başkaları üzerindeki etkilerini fark ettikçe, bu davranışları amaçlı olarak sergilemeye başlarlar. Ayrıca, çocuklar farklı iletişim amaçlarını gerçekleştirmek için, farklı iletişim davranışlarını birleştirirler. Örneğin, çocuk en üst rafta duran annesinin yeni aldığı bebeği işaret eder ve "aaa bebek, bebeği ver" diyebilir. Örnekte görüldüğü gibi, çocuk "dikkat çekme" ve "isteme" iletişim amacını gerçekleştirmek için iki farklı iletişim davranışı kullanmaktadır.

Rose ve Kay (1980) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, 12 aylık bebekler ve annelerinin katıldığı sıra alma oyunları incelenmiştir. Bu oyunlar sırasında, anneler oyunu sonlandırdıklarında, bebeklerin etkileşimi sürdürmek için, anne ile oyuncak arasında gözlerini gezdirme, annelerini oyuna devam etmeleri için bekleme, ellerini annelerine doğru uzatma gibi davranışlar sergiledikleri gözlenmiştir. Bu çalışmanın bulgularına dayalı olarak bebeklerin de iletişim kopukluklarını düzeltmek için çaba gösterdikleri söylenebilir.

Alexander ve diğerleri (1997) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmaya, dört farklı dil gelişim basamağında olan ve normal gelişim gösteren 120 çocuk katılmıştır. Çocukların 30'u söz öncesi dönemde (yaş ortalaması 12.1 aylık), 30'u erken tek sözcük döneminde (yaş ortalaması 14.8 aylık), 30'u geç tek sözcük döneminde (yaş ortalaması 17.4 aylık), 30'u çok

sözcük döneminde (yaş ortalaması 21.1 aylık). Bu çalışmanın verileri, çeşitli nesne ve etkinlik isteme olanaklarının yaratıldığı iletişim davranışları değerlendirme protokolünden yararlanılarak toplanmıştır. Bu çalışmaya katılan çocuklar eylem ya da nesne isteme davranışını sergilemişlerdir. Bu istekleri dinleyiciler tarafından gerçekleştirilmeyerek, iletişim kopukluğu oluşturulmuş; bunun sonucunda da, çocukların %98'inin iletişim kopukluğunu düzeltme biçimi sergiledikleri gözlenmiştir. Bu çalışmanın bulguları, iletişim kopukluğu düzeltme davranışlarının çocukların amaçlı iletişim kurmaya başlamasıyla, eş zamanlı olarak ortaya çıktığını göstermiştir. Bu çalışmada iletişim kopukluğu düzeltme davranışlarının oluşum yüzdesinin, söz öncesi dönemde % 88, çok sözcük döneminde ise % 93 olduğu saptanmıştır. Tekrarların söz öncesi dönemdeki kullanımının tek-söz sözcük dönemine göre daha çok olduğu; ancak, çok sözcük döneminde giderek azaldığı tespit edilmiştir.

Benzer olarak gerçekleştirilen diğer bir çalışmada da, söz öncesi dönemdeki çocukların kullandıkları iletişim kopukluğu düzeltme biçimleri incelenmiştir (Golinkoff, 1986). Bu çalışmada, normal gelişim gösteren üç çocuk birinci yaşlarında (12 aylık) ve iki ay aralıkla (14 ve 16 aylık) iki kez gözlenmiştir. Bu çalışmaya katılan çocukların işaret etme, ulaşma, ses çıkarma, jestler ve sınırlı sayıda sözcük kullanarak iletişim kurdukları belirtilmiştir. Çocukların iletişim davranışlarına ilişkin alınan örneklem incelendiğinde,

anne ve bebek arasında üç farklı iletişim olayı olduğu belirlenmiştir. Bunlar, (a) annenin çocuğun iletişim amacını anlayıp gerçekleştirdiği durumlar, (b) kaçırılmış fırsatlar (çocuğun iletişim davranışlarına anne tarafından tepki gösterilmediği durumlar), (c) annenin çocuğun iletişim amacını anlayıp anlamadığına ilişkin doğrulamalarda bulunduğu durumlar olarak belirlenmiştir. Alınan ilk dil örneğinde gözlenen iletişim kopukluklarını düzeltme davranışları tekrarlar ve değiştirmeler olarak sınıflandırılmıştır. İlk örnekte, tekrarların %48, değiştirmelerin %13, eklemelerin %38 olduğu belirlenmiştir. Üçüncü örnekte tekrarlar %38, eklemeler ise %30 oranında düşerken, değiştirmeler %32 oranında artmıştır. Böylece, çocukların iletişim davranışları geliştikçe (kullandıkları jestler ve sözcük dağarcığı artıkça), değiştirme davranışlarının arttığı söylenebilir. Bir başka deyişle, katılımcıların sahip oldukları farklı iletişim biçimlerinin artması, kullandıkları iletişim kopukluğu düzeltme biçimlerini de etkilemektedir.

Bir başka çalışmada, 18 buçuk aylıktan üç yaşına kadar olan normal gelişim gösteren çocukların aşına olmadıkları yetişkinler tarafından belirtilen iletişim kopukluklarına verdikleri tepkiler incelenmiştir (Gallagher, 1977). Bu çalışmaya Brown'un birinci, ikinci ve üçüncü dil gelişim basamağında olan altı çocuk katılmıştır. Bu çalışmaya katılan çocukların iletmek istedikleri mesajlar anlaşılmadığında %77 oranında anlaşılmayan mesajları

değiştirdikleri, sadece %2 oranında bu tepkiyi göstermedikleri belirlenmiştir. Bu çalışmanın bulguları, dil gelişim basamaklarındaki ilerlemelerle bu davranışların arttığını göstermektedir. Brown'un birinci dil gelişim basamağında olan çocukların seslenmeleri değiştirdiği ya da yeni kelimeler eklediği belirlenmiştir. Brown'un ikinci basamağında olan çocukların sözcük ya da sözce grubu eklediği ya da çıkardığı, Brown'un üçüncü basamağında olan çocukların ise söz eklediği, çıkardığı ve değiştirdiği gözlenmiştir. Ayrıca, çocukların farklı ve karmaşık dil yapılarını öğrendikçe, farklı iletişim kopukluğu düzeltme biçimleri seçtikleri belirtilmiştir. Böylece, bu çalışmanın bulgularına dayalı olarak, çocukların karmaşık dil yapılarını edindikçe, kullandıkları iletişim kopukluğu düzeltme biçimlerinin de geliştiği söylenebilir.

Sonuç olarak, normal gelişim gösteren çocukların iletişim kopukluğunu düzeltme davranışlarının gelişimini inceleyen bu çalışmaların bulgularına dayalı olarak, çocukların iletişim kopukluğunu düzeltmek için kullandıkları farklı iletişim biçimlerinin gelişimsel eğilim gösterdiği söylenebilir (Alexander ve diğ., 1997; Gallagher, 1977; Golinkoff, 1986).

Gelişimsel Geriliği Olan Çocukların İletişim Kopukluklarını Düzeltme Biçimleri

Gelişimsel geriliği olan çocuklar, pek çok beceri alanında geri olduğu gibi iletişim becerilerinde de geridir (Scudder

ve Tremain, 1992). Sohbet becerileri de iletişim becerileri arasında önemli bir yer tutmaktadır. Ancak, gelişimsel geriliği olan bireylerde sohbet becerileri sınırlıdır. Sohbet becerilerindeki yetersizlik, gelişimsel geriliği olan bireylerin sohbet sırasında etkili bir iletişimci olmalarını engellemektedir (Scudder ve Tremain, 1992). Etkili bir iletişimci olmak, sohbet sırasında hem dinleyici, hem de konuşmacı rollerini etkili bir şekilde yerine gerektirmekle mümkün olmaktadır. Ayrıca, sohbet sırasında anlaşılmayan mesajları olduğunun farkına varılması ve bu mesajların düzeltilmesi gerekir. Bunun yanı sıra, gelişimsel geriliği olan bireylerin kullandıkları iletişim biçimlerinin gelişimsel geriliği olmayan bireylere göre anlaşılması daha zor olabilmektedir (Scudder ve Tremain, 1992). Dolayısıyla gelişimsel geriliği olan bireyler, bu becerilerde geri olduğu için iletişim kopukluklarıyla diğer bireylere kıyasla daha fazla karşılaşmaktadırlar. Son yıllarda yapılan çalışmalarda, gelişimsel geriliği olan bireylerin istedikleri mesajları aktaramadıklarında ya da karşı taraf mesajı anlamadığında, problem davranışlar sergiledikleri fark edilmiştir (Scudder ve Tremain, 1992). Dolayısıyla, gelişimsel geriliği olan bireylerin iletişim kopukluklarını nasıl düzelttiklerini belirlemek ve bu bireylerin etkili bir iletişimci olmalarını sağlamak için aktarmak istedikleri mesaj anlaşılmadığında gerekli düzeltmeleri nasıl yapacaklarını öğretmek oldukça önemlidir (Scudder ve Tremain, 1992).

Farklı derecede gelişim geriliğine sahip konuşan bireylerin sergiledikleri iletişim kopukluklarını düzeltme biçimleriyle, normal gelişim gösteren bireylerin kullandıkları iletişim kopukluklarını düzeltme biçimlerinin karşılaştırılmasına ilişkin çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Brinton ve Fujiki, 1991; Calculator, ve Delaney, 1986; Scudder ve Tremain, 1992).

Brinton ve Fujiki (1991) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, dinleyiciden gelen mesajın anlaşılmadığını belirten geri bildirim üzerine, katılımcıların kullandıkları iletişim kopukluklarını düzeltme biçimlerini incelenmiştir. Bu çalışma zekâ bölüm puanlarına göre eşleştirilen yatılı okulda bulunan gelişimsel geriliği olan 22 ergenle, yine gelişimsel geriliği olan ve toplumsal yaşamını sürdüren 22 ergen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın bulguları, deneklerin tek tek araştırmacıyla sohbet ettikleri ortamlarda toplanmıştır. Sohbet esnasında araştırmacı, iletişim kopukluğunun meydana geldiğini belirtmek için, zincirleme olarak üç kez Ha?, Ne? Ne? şeklinde açıklama isteğinde bulunmuştur. Daha sonra her bir denegin bu isteklere verdikleri tepkiler incelenmiştir. Elde edilen bulgular, toplumsal yaşamını sürdüren deneklerin iletişim kopukluklarını düzeltme biçimlerinden eklemeleri, yatılı okullarda bulunan denek eşlerine oranla çok daha sık kullandıklarını göstermiştir. Buna karşın her iki denek grubunun da bilişsel ve dil seviyelerinden

beklendiği düzeyde tepki vermedikleri belirtilmiştir.

Diğer bir çalışmada ise, yaşları sekiz ile 13 arasında değişen gelişimsel geriliği olan ve olmayan çocukların, araştırmacıların iletişim kopukluğu oluşturduğunu belirten zincirleme açıklama isteklerine karşılık, öğrencilerin kullandıkları iletişim kopukluğu düzeltme biçimleri karşılaştırılmıştır (Scudder ve Tremain, 1992). İletişim kopuklukları düzeltme biçimlerinin ortaya çıkmasını sağlamak için, dinleyiciyle çocuğun arasına bir paravan konarak, çocuktan resimleri betimlemesi istenmiştir. İki grubun kullandığı iletişim kopukluğu düzeltme biçimleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Gelişimsel geriliği olan çocuklar, gelişimsel geriliği olmayan çocuklara göre daha az iletişim kopukluğu düzeltme biçimi kullanmışlardır.

Calculator ve Delaney (1986) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, beş konuşan ve beş konuşamayan orta düzeyden ileri dereceye kadar gelişimsel geriliği olan deneklerin, dinleyicilerin açıklama isteklerine verdikleri tepkileri incelenmiştir. Her bir deneğin 40 olası iletişim kopukluğu düzeltme biçimi sergilemesini sağlamak için, yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Konuşan ve konuşamayan deneklerin iletişim kopukluğu düzeltme biçimi sergilemedeki başarıları arasında çok az fark bulunmuştur. Her iki grubun da, dinleyicinin açıklama isteğine cevap verme oranları oldukça yüksektir; dinleyicinin açıklama isteğini takiben, denekler çok nadiren tepkisiz

kalmış veya konuşmanın konusunu değiştirmeye çalışmıştır. Elde edilen bulgular, hem konuşan hem de konuşamayan gelişim geriliği olan yetişkinlere, iletişim kopukluğunu düzeltmek için alternatif yöntemler öğretilmesi gerektiğini göstermektedir.

Yukarıda özetlenen her üç çalışmada yer alan gelişimsel gerilik gösteren yetişkinlerin ve çocukların farklı düzeylerde de olsa konuştukları belirtilmektedir. Ancak, konuşamayan gelişimsel geriliği olan bireylerle gerçekleştirilen iletişim kopukluklarını düzeltme biçimlerine ilişkin çalışmalar oldukça sınırlıdır (Brady, McLean ve Johnston,1995; Dinçer, 2004; McLean, McLean, Brady, ve Etter, 1991).

McLean ve diğerleri (1991) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, ağır gelişimsel geriliği olan ve konuşamayan yetişkinlerin iletişim amaçlarını gerçekleştirmek için kullandıkları biçimler ve bunların işlevlerini belirlemek için yapılandırılmış iletişim örnekleme alma sürecinden yararlanılmıştır. Deneklerden dördünün dokunma jestleri (contact gestures) kullanarak iletişim kurdukları, diğer dört deneğin de işaret jestlerini (distal gestures) ve dokunma jestlerini birlikte kullanarak iletişim kurdukları belirtilmiştir. Bu araştırmanın bulgularına dayalı olarak, bütün deneklerin iletişimi başlatma davranışlarını sergiledikleri belirlenmiştir. İşaret ve dokunma jestlerini birlikte kullanan deneklerin diğer grup deneklere göre iletişim kopukluklarını daha fazla düzelttikleri belirlenmiştir. Ancak, bu çalışmada kullanılan

veri toplama ve veri kayıt etme sistemlerinin iletişim kopukluklarını düzeltme biçimlerini ortaya çıkarma ve bu biçimleri sınıflandırmaya yönelik hazırlanmadığı belirtilmelidir.

Brady ve diğerleri (1995) tarafından gerçekleştirilen çalışmaya, yaşları 11 ile 58 arasında değişen toplam 28 orta ve ileri derecede gelişimsel geriliği olan birey katılmıştır. Bu çalışmada, deneklerin iletişim davranışlarını ve iletişim kopukluklarını düzeltme biçimlerini ortaya çıkarmak için isteme ve yorum yapma durumlarının yaratıldığı yapılandırılmış iletişim olanakları yaratılmıştır. Bu çalışmada araştırmacı, deneklerin ilk iletişim davranışından sonra jestlerle ya da sözlerle ve hiç tepki göstermeyerek ya da yanlış tepki göstererek iletişim kopukluğu durumları yaratmıştır. Bütün denekler iletişim kopukluğu meydana geldiğinde, en az bir kez iletişim kopukluğunu düzeltme biçimi sergilemişlerdir. Bu çalışmanın bulguları deneklerin, isteme davranışı ortaya çıkaran durumlarda, yorum gerektiren durumlara göre daha fazla iletişim kopukluğu düzeltme biçimi sergilediklerini göstermektedir.

Dinçer (2004) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Eskişehir ilinde Anadolu Üniversitesi'nde gelişimsel

geriliğe sahip öğrencilere hizmet veren birimlere (Engelliler Araştırma Enstitüsü, Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezi) 2003-2004 yılı Bahar döneminde devam eden ve konuşamayan öğrencilerin süre gelen öğretim etkinlikleri sırasında öğretmenleriyle gerçekleştirdikleri etkileşimlerde meydana gelen iletişim kopuklukları düzeltme biçimleri betimlenmiştir. Araştırmanın verileri, öğrencilerin devam ettikleri kurumlarda serbest oyun etkinlikleri sırasında video kayıtları alınarak toplanmıştır. Bu çalışmanın bulgularına göre, araştırma grubunda yer alan gelişimsel geriliği olan öğrencilerin, iletişim kopukluklarını düzeltme biçimi olarak en çok tekrarları, daha sonra uygunsuz tepkiyi, eklemeleri ve değiştirmeyi kullandıkları görülmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışmada iletişim kopukluklarını düzeltme davranışlarının neler olduğu, iletişim kopuklukları düzeltme davranışlarının gelişimi ve gelişimsel geriliği olan çocukların kullandıkları iletişim kopuklukları düzeltme davranışlarına ilişkin bilgiler ve araştırma bulguları açıklanmaya çalışılmıştır.

KAYNAKLAR

- Austin, J. (1962). *How to do things with words*. London: Oxford University Press.
- Alexander, D., Wetherby, A., & Prizant, B. (1997). The emergence of repair strategies in infants and toddlers. *Seminars in Speech & Language, 18*, 19-37.
- Ansel, B. M., McNeil, M. R., Hunker, C. J., & Bless D. M. (1983). The frequency of verbal and acoustic adjustments used by cerebral palsied dysarthric adults when faced with communicative failure. In W.R. Berry (Eds.), *Clinical Dysarthria* (85-106). San Diego: College-Hill Press.
- Bates, E., Camaioni, L., & Volterra, V. (1975). The acquisition of performatives prior to speech. *MPQ, 21*, 205-206.
- Bernstein, D. K., & Tiegerman, E. (1991). *Language and communication disorders in children*. Singapur: Merrill Pub.
- Brady, N. C., & Halle, J. W. (2002). Breakdowns and repairs in conversations between beginning AAC users and their partners. In J. Reichle, D. R., Beukelman, J. C. Light (Eds.), *Exemplary practices for beginning communicators: Implications for AAC* (323-353). Baltimore: Brookes Publishing Co.
- Brady, N. C., McLean, L. K., & Johnston, S. (1995). Initiation and repair of intentional communication acts by adults with severe to profound cognitive disabilities, *Journal of Speech and Hearing Research, 38*, 1334-1348.
- Brinton, B., & Fujiki, M. (1991). Responses to requests for conversational repair by adults with mental retardation. *Journal of Speech & Hearing Research, 34*, 1087-1095.
- Bruegger, A. (2000). *Communication breakdowns and repairs by children at 13-24 months of age*. Unpublished manuscript, University of Minnesota, Minneapolis.
- Calculator, S. N., & Delaney, D. (1986). Comparison of non-speaking and speaking mentally retarded adults clarification strategies, *Journal of Speech & Hearing Disorders, 51*, 252-259.
- Coggins, T. E., & Stoel Gammon, C. (1982). Clarification strategies used by four Down's syndrome children for maintaining normal conversational interaction. *Education and Training of the Mentally Retarded, 17*, 65-67.
- Dinçer, B. (2004). *Gelişim geriliği olan ve konuşamayan çocukların iletişim kopuklukları düzeltme biçimlerinin betimlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Furrow, D., & Lewis S. (1987). The role of the initial utterance in contingent query sequences: Its influence responses to request for clarification. *Child Language, 14*, 467-479.
- Gallagher, T. (1977). Revision behaviors in the speech of normal children developing language. *Journal of Speech and Hearing Research, 20*, 303-318.
- Geller, E. (1998). An investigation of communication breakdowns and repairs in verbal autistic children. *The British Journal of Developmental Disabilities, 44*, 71-85.
- Golinkoff, R. M. (1986). 'I beg your pardon?' The preverbal negotiation of failed messages. *Child Language, 13*, 470-476.
- Hulit, L. M., & Howard, M. R. (1997). *Born to talk. An introduction to speech and language development*. Boston: Allyn and Bacon.
- Konrot, A. (2003). İletişim yetersizliği olan çocuklar. A. Ataman (Ed), *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. (263-289). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Longhurst, T., & Berry, G. (1975). Communication retarded adolescents: Response to listener feedback. *American Journal of Mental Deficiency, 80*, 158-164.
- McLean, J. E., McLean, K. S., Brady, N. C., & Eter, R. (1991). Communication profiles of two types of gesture using non-verbal persons with severe to profound mental retardation, *Journal of Speech & Hearing Research, 34*, 294-308.

- Paul, R., & Cohen, D. (1984). Responses to contingent queries in adults with mental retardation and pervasive developmental disorders. *Applied Psycholinguistics*, 5, 349-357.
- Prizant, B., & Whetherby, A. (1990). Assessing communication on infants and toddlers: Integrating socioemotional perspectives. *Zero To Three*, 11, 1-12.
- Reichle, J., & Yoder, D. (1986). Communication board use in severely handicapped learners. *Language, Speech and Hearing Services in Schools*, 16, 146-157.
- Rose, H. S., & Kay, D. A. (1980). The origins of social games. K. Ruben (Ed.), *Children's Play* (17-32). San Francisco: Jossey-Bass.
- Scudder, R. R., & Tremain, D. H. (1992). Repair behaviors of children with and without mental retardation. *American Journal of Mental Deficiency*, 30, 277-282.
- Tomasello, M., Ramsden, G. C., & Ewert, B. (1990). Young children's conversations with their mothers and fathers: Differences in breakdown and repair. *Child Language*, 17, 115-130.
- Topbaş, S. (1999). *Dil ve konuşma sorunlu çocukların sesbilgisel çözümleme yöntemi ile değerlendirilmesi ve konuşma dillerindeki sesbilgisel özelliklerin betimlenmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Whetherby, A. M., & Prizant, B. (1992). *Communication and symbolic behavior scales manual*. Chicago: Applied Symbolics.